

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Про фінансовий лізинг: Закон України від 4 лютого 2021 року №1201-IX. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.

4. Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг УНІДРУА від 11 січня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_263#Text.

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №435-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

6. Дергалюк Б. В. Методичні підходи до класифікації лізингу в Україні: проблеми та перспективи. НТУУ «КПІ». 2011. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/19948082-8134-419b-9cac-419f3bdc16d0/content>.

*Дюкарєв Володимир Олександрович,
аспірант кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ДО ПИТАННЯ ВАЖЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРИНЦИПУ ФІСКАЛЬНОЇ ПРОЗОРОСТІ

***Анотація.** У публікації наголошено на актуальності та важливості принципів публічної фінансової діяльності, і зокрема принципу фінансової прозорості. Фінансова прозорість є важливим елементом ефективного управління державними фінансами, та сприяє формуванню довіри на приватному ринку та підтримує економічну стійкість.*

***Ключові слова:** фінанси, публічна фінансова діяльність, правове регулювання, принципи, фінансова прозорість.*

Для будь-якої держави наявність гармонічно розвиненої сфери публічних фінансів є одним з основоположних моментів її здатності виконувати свої основні функції та успішно протидіяти наявним загрозам і викликам сучасності. Причому в умовах сьогодення від налагодженості процесу обігу публічних фінансів у державі, її спромож-

ності вчасно, повно та прозоро створити, наповнити та розподілити свої основні централізовані фонди грошових коштів – що перш за все дозволяє повноцінно профінансувати ту чи іншу потребу там, тоді та коли це буде необхідно – залежать не лише життєвий рівень її громадян та задоволення внутрішньодержавних публічних інтересів, а й загальна безпека і нормальна життєдіяльність основних фінансових та безпекових міжнародних організацій сучасного світу, рівень співпраці й довіри з боку інших держав, якість функціонування світового співтовариства в цілому.

Разом із тим, маємо розуміти, що сфера публічних фінансів, зокрема питання бюджетної та податкової політики й законодавчого регулювання податково-бюджетних відносин, належить до однієї з найважливіших частин державного суверенітету і навіть в умовах глобальних загроз та викликів XXI століття продовжує залишатись здебільшого внутрішньою компетенцією урядів та законодавчих органів кожної держави окремо. Це впливає не лише на особливості функціонування відповідних податкових і бюджетних відносин всередині країни, а й на її загальну інвестиційну привабливість та рівень залучення до всіх найбільш актуальних міжнародних процесів, зокрема питань фінансового співробітництва, екологічної безпеки, оборони, напрямів протидії терористичним загрозам.

Окреслені особливості доволі часто призводять до того, що важливі аспекти правового регулювання публічної фінансової діяльності різняться від держави до держави, набувають неповного законодавчого закріплення, а іноді й майже випадають з поля зору законодавця. Типовим прикладом цього є інститут основоположних засад або принципів публічної фінансової діяльності, який у будь-якій державі відіграє важливу роль для якісного правового регулювання сфери публічних фінансів, проте далеко не завжди знаходить адекватного оформлення у відповідних конституційно-правових та фінансово-правових нормах національної правової системи. Не виключенням з цієї тенденції є й вітчизняне законодавство, в якому хоч і існують окремі бюджетний та податковий кодифіковані нормативно-правові акти, однак не існує спільного нормативно-правового акта, що регулював би публічну фінансову діяльність держави та впроваджував інститут відповідних правових принципів, зокрема й принцип фінансової прозорості.

Слід вказати, що питанням важливості прозорості публічних фінансів, зокрема процесу встановлення податків, їх стягнення до бюджету та подальшого витрачання на актуальні суспільно-значимі потреби, що узгоджені одночасно і з публічним інтересом, і з приватними інтересами платників, приділяли увагу багато відомих науковців-фінансистів та економістів. Починаючи з праць Адама Сміта та його перших доктринальних принципів оподаткування можна простежити необхідність до чіткості, визначеності, прозорості та зрозумілості обов'язкового платежу платника податків до бюджету. У минулому столітті до необхідності забезпечення прозорості публічної фінансової діяльності та податкових процедур звертався французький економіст, державний діяч та лауреат Нобелівської премії з економіки 1988 р. Моріс Алле, з чим він пов'язував обов'язкове функціонування фінансової та податкової систем гуманістичного прогресивного суспільства. У наш час на важливості впровадження у національні законодавства та забезпечення дії принципу фіскальної прозорості наголошено в низці ініціатив Міжнародного Валютного Фонду (МВФ), який ще у 1998 р. представив проєкт «Кодексу належної практики щодо забезпечення прозорості в бюджетно-податковій сфері», а чинну редакцію Кодексу фіскальної прозорості можна знайти на офіційному інтернет-порталі МВФ [1].

Українські вчені Т. Д. Косова та І. А. Ангеліна зазначають, що ідея прийняття Кодексу полягала у тому, що прозорість в бюджетно-податковій сфері є ключовою складовою належного державного управління, що відіграє першочергову роль у досягненні макроекономічної стабільності і високоякісного зростання. Усі країни мають забезпечувати прозорість у бюджетно-податковій сфері, і Кодекс сформував відповідні підходи до адаптації принципу фіскальної прозорості для країн, що знаходяться на різному рівні економічного розвитку [2]. Своєю чергою, у Звіті Державного департаменту США за 2020 р. про фіскальну прозорість зазначається, що фіскальна прозорість є важливим елементом ефективного управління державними фінансами, сприяє формуванню довіри на приватному ринку та підтримує економічну стійкість. Це сприяє підвищенню дисциплінованості та професійності уряду, надає громадянам можливість бачити і контролювати урядові бюджети і водночас дозволяє вимагати від урядовців більшого рівня відповідальності, а так само більше акцентувати на поінформованому громадському обговоренні [3]. Підкреслено, що 76 зі 141 урядів, розглянутих Департаментом, відповідають мінімальним вимогам фіскальної прозорості; а з 65 урядів,

які не відповідали мінімальним вимогам, чотирнадцять, включаючи Україну, досягли значного прогресу у забезпеченні дії принципу фіскальної прозорості [3].

У чинному вітчизняному законодавстві засаду фіскальної прозорості закріплено лише фрагментарно; її місце визначено серед принципів бюджетної системи і об'єднано з принципом публічності бюджетної системи, який здебільшого витіснив дійсний зміст принципу фіскальної прозорості. Відповідно до пункту 10 частини першої статті 7 Бюджетного кодексу України, принцип публічності та прозорості – інформування громадськості з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів [4]. При цьому, як зазначає О. О. Дмитрик, у такому нормативному закріпленні даного принципу можна простежити непослідовність законодавця, зокрема розбіжності між формою та змістом. Вчена наголошує, що фактично в цій ситуації йдеться про принцип гласності, тобто про обов'язкове оголошення параметрів законопроекту бюджету на всіх стадіях його розроблення та прийняття, висвітлення діяльності Міністерства фінансів України та профільного комітету Верховної Ради України з цих питань, інформування щодо зміни параметрів бюджету та ініціаторів цих процесів тощо, з публікацією таких відомостей в офіційних засобах масової інформації [5; 6].

ЛІТЕРАТУРА

1. The Fiscal Transparency Code 2019 (Кодекс фіскальної прозорості 2019). URL: www.imf.org/external/np/fad/trans/Code2019.pdf.

Косова Т. Д., Ангеліна І. А. Кодекс фіскальної прозорості: ініціативи МВФ. Економічний вісник Донбасу. 2014. №3(37). С. 77–81.

U. S. Embassy in Ukraine: Державний департамент США випустив щорічний звіт про фінансову прозорість. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-department-of-state-releases-annual-fiscal-transparency-report>.

Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р., №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

Фінансове право : підручник / О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький, О. А. Лукашев та ін.; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. Харків : Право, 2019. 416 с.

Фінансове право : підручник / О. О. Дмитрик, Є. О. Алісов, Д. А. Кобильнік та ін. ; за ред. О. О. Дмитрик. Одеса : Видавництво «Юридика», 2022. 466 с.